

УДК: 32:001.89:316.42

*Печко Анастасія*

**ПОЛІТИЧНІ ЕЛІТИ ТА  
ІННОВАЦІЇ В НАУЦІ: ЯК  
ПОЛІТИЧНІ РІШЕННЯ  
ВЛИВАЮТЬ НА НАУКОВІ  
ДОСЛІДЖЕННЯ**

*У статті розглянуто проблему впливу політичних еліт на розвиток наукових досліджень в умовах сучасної України. Проаналізовано, яким чином політичні рішення сприяють або, навпаки, стримують розвиток науки й інновацій. Окрему увагу приділено аналізу політичної волі до фінансування наукових установ, формуванню інституційної інфраструктури науки та інтеграції результатів досліджень у сферу державного управління. Визначено, що стратегічне бачення розвитку науки в Україні часто залежить від домінуючого типу політичної еліти, рівня її зацікавленості у модернізації країни, а також політичної культури. Зроблено порівняльний аналіз українських і зарубіжних практик щодо участі еліт у підтримці науково-технічного прогресу. Доведено, що в умовах недостатнього інвестування, відсутності довгострокових стратегій і системної взаємодії між державою та науковими інституціями, наукова сфера не може виконувати роль повноцінного драйвера розвитку. Разом із тим, окреслено перспективи для трансформації моделі елітного управління у напрямі підтримки науки як пріоритетної сфери національного розвитку. Запропоновано ключові напрями вдосконалення державної політики у сфері науки, зокрема через залучення науковців до розробки стратегічних документів, впровадження інноваційних кластерів та створення незалежних експертних рад при органах влади. У підсумку*

підкреслено, що без інституалізованої підтримки з боку політичних еліт, наука залишатиметься другорядною сферою, що не здатна впливати на суспільний поступ.

**Ключові слова:** політичні еліти, наукові еліти, інновації, політика у сфері науки, управління.

**Постановка проблеми.** У сучасному світі науково-технічний прогрес є вирішальним чинником соціально-економічного розвитку держав. У цьому контексті особливу роль відіграють політичні еліти, які приймають ключові рішення щодо підтримки науки та інновацій. Проблема полягає у визначенні того, яким чином політична воля сприяє або, навпаки, гальмує наукові ініціативи, зокрема в умовах України.

**Аналіз актуальних досліджень і публікацій.** Теоретичне підґрунтя дослідження становлять праці з елітознавства (Гошовська [1], Сурай [5], Кармазіна та ін. [2]), де розкрито вплив політичних еліт на суспільно-політичні процеси. З іншого боку, інноваційний компонент розглянуто в роботах Дибі [9], Юринець [10], Никончука [4], які аналізують роль державної політики у фінансуванні та стимулюванні наукових розробок. Утім, відсутній системний аналіз взаємозв'язку між політичними елітами та інноваційною динамікою науки.

**Мета статті** – з'ясувати, як політичні еліти впливають на розвиток науки в Україні через механізми формування наукової політики, фінансування досліджень та визначення стратегічних пріоритетів.

**Виклад основного матеріалу.** Політичні еліти традиційно розглядаються як провідна соціальна група, що володіє владою та ресурсами для формування публічної політики [1; 2]. У сфері наукової політики вони визначають пріоритети розвитку науки, розподіл фінансування та інституційну архітектуру наукової системи. Згідно з дослідженням Інституту політичних і етнонаціональних досліджень, у 1991–2019 рр. в Україні домінували еліти з низьким рівнем стратегічного мислення

щодо науки та інновацій [2]. Це призводило до фрагментарної політики та хронічного недофінансування дослідницької сфери. Як наслідок - відтік молодих науковців, недостатня участь у глобальних наукових програмах та обмежена конкурентоздатність українських інновацій.

Разом із тим, позитивні приклади існують. Зокрема, розробка стратегій інноваційного розвитку (наприклад «Смарт-спеціалізація») та запровадження державних програм підтримки наукових проєктів свідчать про поступову трансформацію елітного мислення в бік інноваційності [4; 10].

Варто зазначити, що ефективна інноваційна політика потребує не лише декларацій, а й інституційної спроможності реалізувати прийняті рішення. Тут ключовим є механізм державного фінансування науки. За офіційними даними [9], частка ВВП, що спрямовується на науку, в Україні залишається на рівні 0,2–0,3%, що суттєво нижче за стандарти ЄС. Це демонструє обмежену пріоритетність науки для політичного класу.

Водночас, як вказує Юринець [10], формування інноваційної стратегії можливе лише за умови інтеграції науки у систему державного управління, де еліти визнають її як ресурс національного розвитку. Відтак, існує потреба у зміні типу еліт: з ситуативних адміністраторів до стратегів, орієнтованих на довгострокову модернізацію.

Досвід розвинених країн ЄС і Північної Америки демонструє, що саме за участі компетентних політичних еліт відбувається успішна інтеграція науки в систему прийняття стратегічних рішень. Зокрема, створення незалежних науково-консультативних рад при уряді, наявність постійного діалогу між науковцями та політиками, а також підтримка технологічних кластерів і стартапів дозволяють країнам забезпечити

проривні технології та інтелектуальний суверенітет.

**Висновки.** В Україні ж часто спостерігається ситуація, коли призначення на ключові посади у сфері науки та інновацій відбувається за політичними або кланово-олігархічними критеріями, а не за принципами фаховості. Це формує «адміністративну інноваційність», яка існує на папері, але не має під собою реального функціоналу. Як наслідок, наука відокремлена від реального впливу на державні стратегії, а її потенціал використовується лише фрагментарно, найчастіше в умовах зовнішнього фінансування або індивідуальних грантів.

Крім того, недостатній рівень політичної культури еліт проявляється у нерозумінні принципу довгострокового інвестування в науку. На відміну від інфраструктурних чи соціальних проєктів, ефекти від інвестування в дослідження не є миттєвими, що знижує мотивацію політичних діячів, зорієнтованих на короткі виборчі цикли, підтримувати цю сферу.

### Список літератури

1. Елітознавство : підручник за заг. ред. В. А. Гошовської. Київ : НАДУ, 2013. 268 с. URL: <https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2014/02/ELITONAVSTVO-2013.pdf> (дата звернення: 13.02.2025)
2. Кармазіна М. С., Бевз Т. А., Горбатюк М. М., Зорич О. В. Регіональні політичні еліти в Україні: особливості формування, цінності та ідентичності (кінець 1991–2019 рр.) : монографія. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. 264 с. URL: [https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/political\\_regional\\_elite.pdf](https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/political_regional_elite.pdf) (дата звернення: 13.02.2025)
3. Герасименко А. О. Науково-технічна політика в економічній стратегії держави. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2018. № 2 (70). С.315–322. URL: <https://ipiend.gov.ua/wpcontent/upload>
4. Никончук В. М. Державна підтримка організації наукових досліджень в національній економіці України. *Економічний простір*. 2020. № 156. С. 127–137. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/542/525> (дата звернення: 13.02.2025)
5. Сурай І. Методологічні основи дослідження проблем еліт у державному управлінні. *Вісник НАДУ*. 2010. № 4. С. 24–30. URL: [https://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbu/v/cgiibis\\_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE\\_FILE\\_DOWNLOAD=1&Image\\_file\\_name=PDF/Vnadu\\_2010\\_4\\_5.pdf](https://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/v/cgiibis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vnadu_2010_4_5.pdf) (дата звернення: 13.02.2025)
6. Дубовик Н. Особливості формування еліт в Україні та їх вплив на розвиток суспільства. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: філософія, соціологія, політологія*. 2012. Вип. 22. С.124–129. URL: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/184/210> (дата звернення: 13.02.2025)
7. Коротков Д. С. Політична еліта України: становлення та розвиток у виборчому процесі : монографія. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2012. 212 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi78/0058024.pdf> (дата звернення: 13.02.2025)
8. Мосьондз С. О. Стратегічний вектор розвитку державної політики у сфері науки в Україні. *На часі*. 2013. № 3 (5). С.35–40. URL: <https://applaw.net/index.php/journal/article/download/522/459> (дата звернення: 13.02.2025)
9. Діба М. І., Юркевич О. М., Майорова Т. В., Власова І. В. та ін. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку України : монографія. Київ : ХНЕУ ім. В. Гетьмана, 2013. 425 с. URL: [https://kneu.edu.ua/get\\_file/5042/Фінанс](https://kneu.edu.ua/get_file/5042/Фінанс)

ове%20забезпечення%20інноваційного%20розвитку%20України.%20Монографія.pdf (дата звернення: 13.02.2025)

10. Юринець З. В. Формування інноваційних стратегій: теорія, методологія, практика : монографія Львів : СПОЛОМ, 2016. 412 с. URL: <https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/07/monohrafiia.pdf> (дата звернення: 13.02.2025)
11. Голей Ю. М. Стан та проблеми інноваційного розвитку промислових підприємств України. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Менеджмент інновацій»*. 2015. № 4 (24). С. 35–44. URL: <https://d-nb.info/1187279633/34> (дата звернення: 13.02.2025)
12. Чабанна М. Опортунізм у прийнятті політичних рішень у бюджетній сфері в період фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. в Україні : монографія М. Чабанна. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2019. 368 с. URL: [https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/03/chabanna\\_oportunism.pdf](https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/03/chabanna_oportunism.pdf) (дата звернення: 13.02.2025)

*Ukrainian and international practices of elite participation in scientific policy-making. The research shows that without sufficient investment, long-term strategies, and a functioning communication mechanism between government and research institutions, science cannot fulfill its role as a driver of sustainable development. However, there are positive examples and clear prospects for shifting elite governance towards innovation-oriented leadership. The paper outlines directions for improving public policy in science, including involvement of scientists in policy design, support for innovation clusters, and establishment of independent expert councils. The material is based on recent Ukrainian sources and political science research. The conclusion emphasizes that without institutionalized support from political elites, science will remain a marginal field, unable to effectively influence national development.*

**Key words:** *political elites, scientific elites, innovations, science policy, governance.*

**Pechko Anastasia** – Student of the Faculty of international economics of the Odessa National University named after I.I. Mechnikov

*Рекомендовано до друку –  
к. політ.н , доцентом Кадук Н. І.*

*Стаття надійшла в редакцію  
25.04.2025 р.*

## **POLITICAL ELITES AND INNOVATIONS IN SCIENCE: HOW POLITICAL DECISIONS INFLUENCE SCIENTIFIC RESEARCH**

*The article analyzes the influence of political elites on the development of scientific research in the context of modern Ukraine. The author explores how political decisions contribute to or hinder scientific and technological progress. Special attention is paid to issues of public funding for science, the formation of research institutions, and the integration of science into public policy. The article argues that the strategic vision of science in Ukraine is often shaped by the dominant type of political elite, its interest in modernization, and political culture. Comparative analysis is made between*